

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	6Cdo/402/2015
Identifikačné číslo spisu:	6710201839
Dátum vydania rozhodnutia:	28.04.2016
Meno a priezvisko:	JUDr. Ivan Machyniak
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2016:6710201839.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu Ing. M. A., bývajúceho vo J., B. B. XX, v dovolacom konaní zastúpeného Lion Law Partners s. r. o., so sídlom v Banskej Bystrici, Komenského 14A, v mene ktorej koná ako konateľ advokát JUDr. Peter Kočíčka, proti žalovanej Slovenskej republike, za ktorú koná Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Župné námestie 13, o zaplatenie 11.119,96 eur s príslušenstvom, vedenej na Okresnom súde Zvolen pod sp. zn. 9C/22/2010, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 12. decembra 2013 sp. zn. 16Co/196/2013, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 12. decembra 2013 sp. zn. 16Co/196/2013 okrem výroku o zastavení konania z r u š u j e a vec mu v rozsahu zrušenia vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

Žalobou z 11. februára 2010, doručenou Okresnému súdu Zvolen (ďalej len „súd prvého stupňa“) 15. februára 2010 sa žalobca voči žalovanej domáhal zaplatenia sumy 11.119,96 eur z titulu náhrady škody spôsobenej mu nezákonnými rozhodnutiami. Základ nároku odôvodnil tým, že uzneseniami z 11. novembra 1997, 3. decembra 1997, 5. júna 1998 a 25. septembra 1998 vydanými vyšetrovateľom Okresného úradu vyšetrovania PZ Zvolen mu boli vznesené obvinenia pre trestný čin podvodu za skutky (v skratke) „Lubica“, „Opel Astra“, „Belička“ a „Sporiteľňa“, že trestné stíhanie za skutok „Opel Astra“ bolo voči nemu zastavené ešte v prípravnom konaní (náhradu škody za tento skutok v konaní neuplatňuje) a že rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici zo 4. júna 2008 sp. zn. 2 T 4/2004 bol spod obžaloby za skutok „Lubica“ oslobodený, skutok „Belička“ obžalobou kvalifikovaný ako pokračovací trestný čin podvodu bol vo výroku rozsudku vypustený a len za skutok „Sporiteľňa“, bol uznaný vinným a odsúdený. Uznesenia o vznesení obvinenia za skutky „Lubica“, „Opel Astra“ a „Belička“ boli nezákonné a je teda daná zodpovednosť žalovanej za škodu spôsobenú žalobcovi týmito nezákonnými rozhodnutiami podľa zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom (ďalej len „zákon č. 58/1969 Zb.“). Vznik škody preukazoval tým, že na ochranu svojich práv uzatvoril 6. júla 1998 mandátnu zmluvu s advokátom JUDr. Petrom Kočíčkom, ktorej súčasťou bola aj dohoda o odmene v sume

250.000 Sk (8.298,48 eur) za poskytnutú obhajobu v prípravnom konaní a v sume 250.000 Sk (8.298,48 eur) za obhajobu v konaní pred súdom. Z celkovo vynaloženej sumy 547.500 Sk (18.173,67 eur) zaplatenej advokátovi si uplatnil škodu len vo výške 335.000 Sk (11.119,96 eur), ktorá pozostávala zo sumy 90.000 Sk (2.987,45 eur - dve štvrtiny sumy vynaloženej na obhajobu do 30. novembra 2002) a zo sumy 245.000 Sk (8.132,51 eur - dve tretiny zo sumy 367.500 Sk vynaloženej na obhajobu po 30. novembri 2002, nakoľko pri dvoch skutkoch bol spod obžaloby oslobodený) a žiadal priznať aj úrok z omeškania vo výške 9 % z uplatnenej sumy od 19. januára 2010 (deň po dni doručenia prípisu Ministerstva vnútra SR žalobcovi, ktorým mu oznámilo, že jeho žiadosti nevyhovuje).

Okresný súd Zvolen rozsudkom z 24. júna 2010 č. k. 9 C 22/2010-200 uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcovi sumu 11.119,93 eur spolu s 9 % úrokom od 26. marca 2010 do zaplattenia a vo zvyšnej časti žalobu žalobcu zamietol.

Krajský súd v Banskej Bystrici uznesením z 18. novembra 2010 sp. zn. 12 Co 291/2010 rozsudok súdu prvého stupňa zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V rozhodnutí vyslovil v súlade s vyjadrením žalovanej (s výnimkou úrokov z omeškania) právny názor, podľa ktorého vyhlášky o odmenách a náhradách advokátov nevylučujú, aby si advokát s klientom za poskytnutie právnych služieb dohodli zmluvnú odmenu. Avšak v prípade, že dohodnutá zmluvná odmena za právnu službu je vyššia než tarifná odmena upravená vyhláškami, nemožno tento rozdiel medzi odmenami vyžadovať od tretej osoby, ktorá účastníkom zmluvy (medzi advokátom a jeho klientom) nebola. Pokiaľ ide o žalobcom požadované úroky z omeškania nevylúčil postup podľa § 517 Občianskeho zákonníka s tým, že prvým dňom omeškania je deň nasledujúci po doručení žaloby žalovanej.

Po zrušujúcom rozhodnutí odvolacieho súdu, súd prvého stupňa vo veci opätovne rozhodol rozsudkom z 22. februára 2011 č. k. 9 C 22/2010-274 (v poradí druhým) tak, že žalovanú zaviazal zaplatiť žalobcovi sumu 1.600,17 eur spolu s príslušným úrokom z omeškania, vo zvyšnej časti žalobu zamietol a žalovanej právo na náhradu trov konania nepriznal. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že základ nároku žalobcu na náhradu škody voči žalovanej je v predmetnej veci daný, pretože žalobca, proti ktorému bolo trestné stíhanie zastavené, resp. bol spod obžaloby oslobodený, má zásadne právo na náhradu škody spočívajúcu vo vynaložených nákladoch na svoju obhajobu. Pokiaľ ide o výšku škody, vychádzal z právneho názoru odvolacieho súdu vysloveného v jeho zrušujúcom uznesení a určil ju podľa príslušných ustanovení vyhlášok upravujúcich tarifnú odmenu za úkony právnej služby, a to za štyridsaťpäť úkonov právnej služby obhajcu žalobcu v dobe od 24. novembra 1997 do 29. septembra 2009 v celkovej sume 2.133,56 eur, ktorú následne krátil o jednu štvrtinu, čo zodpovedá sume 1.600,17 eur, na ktorú žalovanú zaviazal. V otázke vzniku omeškania sa riadil právnym názorom odvolacieho súdu vysloveným v zrušujúcom uznesení a priznal žalobcovi úrok z omeškania od 23. marca 2010.

Odvolací súd rozsudkom z 12. januára 2012 sp. zn. 16 Co 152/2011 na odvolanie žalobcu a žalovanej zmenil rozsudok súdu prvého stupňa tak, že zaviazal žalovanú zaplatiť žalobcovi sumu 10.345,41 eur spolu s úrokom z omeškania, rozhodol o trovách prvostupňového a odvolacieho konania a vo zvyšnej časti žalobu žalobcu zamietol. Stotožnil sa s právnym názorom súdu prvého stupňa, že základ nároku žalobcu na náhradu škody proti žalovanej je daný (žalobca bol v troch zo štyroch skutkov, pre ktoré mu boli vznesené obvinenia, oslobodený, resp. trestné stíhanie v jednom skutku bolo zastavené). K výške žalobcom uplatnenej škody uviedol, že právny názor vyslovený v predchádzajúcom rozhodnutí odvolacieho súdu nemá oporu v rozhodovacej praxi súdov, v právnej úprave a že vyslovený právny názor nebol v predmetnom rozhodnutí odvolacím súdom dostatočne ani argumentačne podporený. Zo žalobcom predložených fotokópií pokladničných dokladov vystavených jeho obhajcom ustálil celkovú výšku škody zníženú v pomere spoluzavinenia žalobcu na sumu 10.345,61 eur.

Predmetné rozhodnutie odvolacieho súdu bolo následne v dôsledku dovolania žalovanej uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „dovolací súd“) z 20. marca 2013 sp. zn. 6 Cdo 110/2012 v zmeňujúcom výroku nad sumu 1.600,17 eur spolu s príslušenstvom a vo výrokoch o trovách prvostupňového a odvolacieho konania zrušené a v rozsahu zrušenia vrátené odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Dovolací súd zrušenie dovolaním napadnutého rozsudku odvolacieho súdu odôvodnil

tým, že odvolací súd dospel k celkom rozdielnym právnym záverom než vo svojom pôvodnom rozhodnutí z 18. novembra 2010 sp. zn. 12 Co 291/2010 bez toho, aby túto zmenu jeho skôr vysloveného právneho názoru riadne odôvodnil, čím zaťažil konanie vadou podľa § 237 písm. f/ O. s. p.

Odvolací súd vo veci opätovne rozhodol, a to rozsudkom z 12. decembra 2013 sp. zn. 16 Co 196/2013 tak, že rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že zaviazal žalovanú zaplatiť žalobcovi sumu 8.745,24 eur spolu s úrokom z omeškania, konanie o zaplatenie sumy 774,52 eur zastavil, a zároveň rozhodol o trovách prvostupňového a odvolacieho konania. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že vec bolo potrebné posúdiť podľa zákona č. 58/1969 Zb., keďže obžaloba na žalobcu bola podaná pred účinnosťou zákona č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci (§ 27 ods. 2 uvedeného zákona - ďalej len „zákon č. 514/2003 Z.z.“). Vychádzal z právneho názoru, že právo na náhradu škody spôsobenej uznesením o vznesení obvinenia podľa zákona č. 58/1969 Zb. má zásadne aj ten, kto bol spod obžaloby oslobodený, pričom za škodu treba považovať aj náklady vynaložené poškodeným na trovy obhajoby. Výsledkami vykonaného dokazovania mal preukázať, že vyšetrovateľom Okresného úradu vyšetrovania PZ Zvolen boli vydané vo vzťahu k žalobcovi nezákonné rozhodnutia o vznesení obvinenia (uznesenia z 11. novembra 1997 a z 5. júna 1998), keďže rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici zo 4. júna 2008 sp. zn. 2 T 4/2004 žalobca bol spod obžaloby za skutok „Ľubica“ a skutok „Belička“ oslobodený, že žalobca na základe mandátnej zmluvy zo 6. júla 1998 uzavretej s advokátom JUDr. Petrom Kočičkom uhradil postupne advokátovi dohodnutú paušálnu odmenu za úkony obhajoby v trestnom konaní, čím došlo k zníženiu jeho majetku v priamej príčinnej súvislosti s konaním štátneho orgánu. Boli teda naplnené zákonné predpoklady vzniku zodpovednosti štátu za škodu podľa § 1 a § 4 zákona č. 58/1969 Zb. V súvislosti s výškou škody uviedol, že v konaní nebola spochybnená výška dohodnutej odmeny medzi žalobcom a advokátom v trestnom konaní, preukázanie jej vyplatenia a ani skutočnosť, že dohoda o odmene (mandátna zmluva) mala základ v platnej právnej úprave. Nebol namietaný, a ani súdom zistený, rozpor dohodnutej paušálnej odmeny s dobrými mravmi a bolo nesporné aj určenie pomeru, v akom sa žalobca spolupodieľal na škode, ktorá mu vznikla. Pojem škody, rozsah jej náhrady a otázku spoluzavinenia treba posudzovať podľa príslušných ustanovení Občianskeho zákonníka. Uviedol, že v zmysle § 442 ods. 1 Občianskeho zákonníka sa uhrádza skutočná škoda, t.j. majetková ujma, ktorá nastala v majetkovej sfére poškodeného a ktorá spočíva v zmenšení jeho majetku. Z tohto zákonného ustanovenia a ani zo zákona č. 58/1969 Zb. nevyplýva, že by rozsah náhrady škody spočívajúci v nákladoch na odmenu vyplatenú obvineným advokátovi v trestnom konaní mal byť obmedzený procesnými predpismi (advokátskou tarifou) a teda, že by poškodenému nebolo možné priznať vynaložené náklady v rozsahu zmluvnej odmeny určenej paušálnou sumou. Právna úprava platná v čase uzatvorenia mandátnej zmluvy zo 6. júla 1998 totiž umožňovala účastníkovi konania platne dohodnúť zmluvnú odmenu aj touto formou. Poukázal pritom na rozhodovaciu prax súdov v obdobných veciach vedených proti Slovenskej republike. Námietku žalovanej v tom smere, že tretia osoba (štát) nijakým spôsobom nemohla ovplyvniť obsah zmluvy o odmene advokáta a klienta, považoval za právne bezvýznamnú, lebo nemá základ v predpisoch hmotného práva. Podľa odvolacieho súdu žalobca uplatnil náhradu škody vo výške, ktorá zodpovedala vyplatenej zmluvnej odmene za obhajobu, a to v pomere, v akom bola jeho trestná zodpovednosť zistená v trestnom konaní. Išlo preto o uplatnenie skutočnej škody v zmysle § 442 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Nakoľko predmetom konania sa po rozhodnutí dovolacieho súdu stala suma 9.519,76 eur (11.119,93 eur - 1.600,17 eur) a žalobca vzal svoj návrh v časti prevyšujúcej sumu 8.745,24 eur späť, odvolací súd zmenil podľa § 220 O. s. p. rozsudok súdu prvého stupňa tak, že zaviazal žalovanú zaplatiť žalobcovi sumu 8.745,24 eur spolu s úrokom z omeškania a konanie o zaplatenie sumy 774,52 eur s príslušenstvom zastavil. Právne vec posúdil podľa § 1 ods. 1 a ods. 2, § 20 zákona č. 58/1969 Zb., § 441 a § 442 ods. 1 Občianskeho zákonníka, § 19 ods. 1 zákona č. 132/1990 Zb. o advokácii, § 5 ods. 1 písm. b/, § 8 ods. 1 a ods. 2, a § 19 ods. 2 vyhlášky č. 240/1990 Zb. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnej pomoci. Rozhodnutie o náhrade trov konania odôvodnil poukazom na ustanovenie 142 ods. 2 O. s. p.

Predmetný rozsudok odvolacieho súdu napadla žalovaná dovolaním. Dovolanie odôvodnila tým, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O. s. p.). V dovolaní uviedla, že zákon č. 58/1969 Zb. výslovne neupravuje, že by pod jeho režim spadala aj

nárok na náhradu trov právneho zastúpenia v trestnom konaní v prípade, že obvinený bol spod obžaloby oslobodený. Že tomu tak je, bolo vyvedené len extenzívnym výkladom, a preto pochopiteľne neexistuje ani zákonné ustanovenie, ktoré by priamo obmedzovalo určenie rozsahu tejto škody tarifnou odmenou advokáta. Pri určovaní výšky tejto škody treba však vychádzať zo zásady, že zmluvné právo, a teda aj mandátna zmluva uzavretá podľa § 566 a nasl. Obchodného zákonníka, zaväzuje len zmluvné strany a nie aj toho, kto nie je účastníkom zmluvy a zo zásady uplatňovanej pri náhrade trov konania, podľa ktorej pri určovaní trov konania, ktorých náhrada sa priznáva proti inému subjektu, sa výška odmeny advokáta určí podľa ustanovení vyhlášky o základnej sadzbe tarifnej odmeny (§ 22 vyhlášky č. 240/1990 Zb.). Poukázala pritom na rozdiel medzi zmluvne dohodnutou výškou nákladov právneho zastúpenia a súdom priznávanou výškou trov právneho zastúpenia. Analogicky je potom potrebné pristúpiť aj k určeniu výšky škody, ktorá mala v trestnom konaní vzniknúť žalobcovi z titulu náhrady trov obhajoby. V opačnom prípade, by štát musel nahrádzať akúkoľvek neúmerne vysokú sumu dohodnutú medzi obvineným a advokátom vo forme zmluvnej odmeny. Zmluvná odmena presahujúca odmenu tarifnú má potom zaťažovať žalobcu, ktorý si ju v mandátnej zmluve dohodol, a nie žalovanú, ktorá ani nebola účastníkom zmluvného vzťahu medzi žalobcom a jeho obhajcom. Bola toho názoru, že skutočná škoda, ktorá žalobcovi v súvislosti s trovami obhajoby vznikla, musí byť vyjadrená hodnotou objektívnou, ktorou je jedine vyhláškou upravená tarifná odmena. Svoju argumentáciu podporila aj poukazom na v súčasnosti platné znenie zákona č. 514/2003 Z. z.. Žalovaná ďalej spochybnila aj preukázanie výšky škody predloženými fotokópiami pokladničných dokladov, ktoré považovala za nedostatočné. Napokon poukázala aj na to, že súd mal podľa § 450 Občianskeho zákonníka uplatňovanú náhradu škody primerane znížiť, prípadne sa zaoberať tým, či uplatnená náhrada škody nie je v rozpore s dobrými mravmi. Navrhla preto dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušiť, a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

Žalobca vo vyjadrení k dovolaniu žalovanej uviedol, že rozhodnutie odvolacieho súdu nespočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, práve naopak, rieši stabilne a predvídateľne otázku zmluvnej odmeny obhajoby v prípadoch uplatňovania náhrady škody voči štátu z titulu nezákonného rozhodovania v trestných veciach. Upriamil pozornosť na to, že analógia, na ktorú odkázala žalovaná je neprípustná, pretože odvolací súd mal k dispozícii priamu a dostatočnú právnu úpravu. Rovnako neobstojí ani odkaz žalovanej na zákon č. 514/2003 Z. z., keďže vec mala byť a aj bola posúdená podľa zákona č. 58/1969 Zb.. Navrhol preto, aby dovolací súd dovolanie žalovanej ako nedôvodné zamietol.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods.1 O. s. p.), po zistení, že dovolanie podala účastníčka konania proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O. s. p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania preskúmal napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O. s. p. a dospel k záveru, že dovolanie žalovanej je podané opodstatnene.

Žalovaná v dovolaní namietala nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom v otázke rozsahu náhrady škody spočívajúcej v nákladoch vynaložených poškodeným (obvineným) na obhajobu v trestnom konaní podľa zákona č. 58/1969 Zb., keď dospel k nesprávne právnemu názoru, že v takomto prípade sa uhrádza skutočná škoda v rozsahu podľa zmluvnej odmeny (paušálnej odmeny) dohodnutej medzi advokátom a jeho klientom a nie v rozsahu mimozmluvnej odmeny (tarifnej odmeny podľa vyhlášky č. 240/1990 Zb.). Žalovaná vymedzila teda predmet preskúmania dovolacím súdom na právnu otázku, či v tomto špecifickom prípade náhrady škody, za ktorú štát zodpovedá podľa zákona č. 58/1969 Zb., skutočná škoda zodpovedá rozsahu vynaložených nákladov na trovy obhajoby bez obmedzenia alebo či pod skutočnou škodou treba v takomto prípade rozumieť účelne vynaložené náklady, za ktoré treba považovať náklady vo výške odmeny advokáta za zastupovanie klienta v trestnom konaní určenej podľa ustanovení vyhlášky č. 240/1990 Zb. o tarifnej odmene.

Podľa § 1 ods. 1 zákona č. 58/1969 Zb. štát zodpovedá za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím, ktoré v občianskom súdnom konaní a v konaní pred štátnym notárstvom, v správnom konaní, ako aj v konaní pred miestnym ľudovým súdom, a ďalej v trestnom konaní, pokiaľ nejde o rozhodnutie o väzbe alebo treste, vydal štátny orgán alebo orgán štátnej organizácie (ďalej len „štátny orgán“). Štát

zodpovedá taktiež za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím orgánu spoločenskej organizácie vydaným pri plnení úloh štátneho orgánu, ktoré na túto organizáciu prešli; podľa odseku 2 zodpovednosti podľa odseku 1 sa nemožno zbaviť.

Podľa § 20 zákona č. 58/1969 Zb. pokiaľ nie je ustanovené inak, spravujú sa právne vzťahy upravené v tomto zákone Občianskym zákonníkom.

Podľa § 442 ods. 1 Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“) uhrádza sa skutočná škoda a to, čo poškodenému ušlo (ušlý zisk).

Podľa § 442 ods. 3 OZ škoda sa uhrádza v peniazoch; ak však o to poškodený požiada a ak je to možné a účelné, uhrádza sa škoda uvedením do predošlého stavu.

Podľa § 2 ods. 1 vyhlášky č. 240/1990 Zb. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnej pomoci (ďalej aj „vyhláška“) pri uzatváraní zmluvy o poskytnutí právnej pomoci sa môže advokát dohodnúť s klientom na druhu zmluvnej odmeny.

Podľa § 5 ods. 1 vyhlášky zmluvná odmena sa určuje

- a) podľa počtu hodín účelne využitých na vybavenie veci a hodinovej sadzby (hodinová odmena)
- b) paušálnou sumou (paušálna odmena),
- c) podielom na hodnote veci (podielová odmena).

Podľa § 8 ods. 2 vyhlášky výška paušálnej odmeny sa určí s prihliadnutím na predpokladanú vecnú a časovú náročnosť práce a na základnú sadzbu hodinovej odmeny.

Podľa § 22 ods. 1 vyhlášky pri určení nákladov konania, ktorých náhrada sa priznáva proti inej fyzickej či právnickej osobe, sa výška odmeny advokáta určí podľa ustanovení tejto vyhlášky o tarifnej odmene (§ 12 a nasl.); ustanovenie § 17 ods. 1 prvá veta sa nepoužije. Na to je advokát povinný upozorniť klienta, ak jedná s ním o zmluvnej odmene.

Podľa § 22 ods. 2 vyhlášky ustanovenie odseku 1 prvá veta sa vzťahuje i na výšku odmeny advokáta ustanoveného prokurátorom alebo súdom.

V preskúmvanej veci odvolací súd dospel k správne mu záveru, že danú vec bolo potrebné aj za súčasného stavu posúdiť podľa zákona č. 58/1969 Zb., keďže rozhodnutia, ktorými bola spôsobená škoda (uznesenia o vznesení obvinenia z 11. novembra 1997 a z 5. júna 1998) boli vydané pred nadobudnutím účinnosti zákona č. 514/2003 Z. z., t. j. pred 1. júlom 2004 (§ 27 ods. 2 citovaného zákona). Za správny treba považovať aj právny názor odvolacieho súdu, podľa ktorého nárok na náhradu škody spôsobenej začatím trestného stíhania, ak došlo k oslobodeniu obvineného spod obžaloby, sa posudzuje podľa zákona č. 58/1969 Zb. ako nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím. Odvolací súd dospel na základe vykonaného dokazovania k správne mu záveru, podľa ktorého boli splnené všetky zákonné predpoklady zodpovednosti žalovanej za škodu vyplývajúce z citovaného zákona, a teda, že základ nároku žalobcu na náhradu škody je v predmetnej veci daný. Odvolací súd vychádzal správne z úsudku, že zákon č. 58/1969 Zb. nepodáva definíciu pojmu škody, neupravuje rozsah jej náhrady a ani spoluzavinenie poškodeného, a preto v súlade s ustanovením § 20 citovaného zákona treba na právne vzťahy v tomto smere aplikovať príslušné ustanovenia všeobecnej úpravy obsiahnuté v Občianskom zákonníku (§ 442 a § 441 OZ). V dôvodoch jeho rozhodnutia sa správne uvádza aj to, že sa uhrádza skutočná škoda a to, čo poškodenému ušlo a že škodou sa rozumie ujma, ktorá nastala v majetkovej sfére poškodeného spočívajúca v zmenšení jeho majetku a je objektívne vyjadrená peniazmi a napravitelná poskytnutím peňažného plnenia. Potiaľ možno s rozhodnutím odvolacieho súdu súhlasiť.

V otázke rozsahu náhrady škody sa odvolací súd s právnym názorom prijatým odvolacím súdom nestotožňuje.

V zmysle ustálenej judikatúry prijatej pred účinnosťou zákona č. 514/2003 Z. z., t. j. pred 1. júlom 2004 platí, že právo na náhradu škody spôsobenej uznesením o vznesení obvinenia má pri splnení ďalších zákonných predpokladov podľa ustanovenia § 1 až § 4 zákona č. 58/1969 Zb. zásadne aj ten, kto bol spod obžaloby oslobodený, pričom do tohto nároku možno pojať aj náklady vynaložené obvineným na trovy obhajoby, a to bez zreteľa na to, či mu bol obhajca ustanovený alebo si ho zvolil sám. Súdna prax prijala tieto závery vychádzajúc zo zmyslu právnej úpravy zodpovednosti štátu za škodu obsiahnutej v zákone č. 58/1969 Zb. a dospela k nim za pomoci systematického a logického výkladu ustanovenia § 4 ods. 1 citovaného zákona (pozri rozsudok Najvyššieho súdu SR z 28. júna 1993 sp. zn. 1 Cdo 53/93, uverejnený v Zbierke rozhodnutí a stanovísk súdov Slovenskej republiky, pod číslom 70, ročník 1994). Nárok na náhradu škody spôsobenej začatím a vedením trestného stíhania, ktoré neskončilo právoplatným odsúdením, spočívajúci v nákladoch vynaložených poškodeným (obvineným) na trovy obhajoby za účelom zrušenia alebo zmeny nezákonného rozhodnutia, nie je teda priamo upravený v zákone č. 58/1969 Zb. Ide o špecifický prípad zodpovednosti štátu za škodu, kedy treba samostatne posudzovať aj otázku rozsahu jej náhrady.

Poškodený uplatňuje prostredníctvom tohto nároku voči štátu náhradu spravidla zmluvnej odmeny poskytnutú advokátovi za zastupovanie v trestnom konaní. Odmena za zastupovanie, ak je zástupcom advokát, je nepochybne hotovým výdavkom, v tomto prípade obvineného, ktorý patrí medzi základné druhy trov konania. Štát tu teda uhradza poškodenému vo forme náhrady škody v podstate trovy konania, ktoré mu vznikli v trestnom konaní spojené so zvolením obhajcu.

Dovolací súd dospieva preto k záveru, že z hľadiska, a to treba zdôrazniť, rozsahu náhrady škody, treba primerane použiť aj všeobecné zásady charakteristické pre právnu úpravu týkajúcu sa trov konania (napriek tomu, že trovy konania upravujú procesné predpisy povahy verejnoprávnej a právna úprava zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu má základ v hmotnoprávnej únprave súkromnej povahy). Ide predovšetkým o zásadu, podľa ktorej každý účastník platí trovy konania, ktoré vznikajú jemu osobne a trovy svojho zástupcu. Táto zásada sa v trestnom konaní prejavuje v tom, že obvinený znáša vlastné trovy a výdavky spojené so zvolením obhajcu, včítane odmeny dohodnutej medzi ním a advokátom (§ 553 ods. 1 Trestného poriadku). V súvislosti s náhradou trov konania ide o zásadu, že sa priznáva len náhrada trov potrebných na účelne uplatňovanie alebo bránenie práva. Z uvedeného pravidla vyplýva, že sa uhradzujú len účelne, či dôvodne vynaložené náklady v konaní, a teda nie všetky náklady, ktoré účastník v konaní vynaložil; pritom záleží na účastníkovi samotnom, aké finančné prostriedky na svoju obranu v súdnom konaní vynaloží. V súvislosti s odmenou za zastupovanie advokátom platí, že aj v prípade, ak sa klient s advokátom dohodne na zmluvnej odmene, pri určení nákladov konania, ktorých náhrada sa priznáva proti inej fyzickej či právnickej osobe, sa výška odmeny advokáta určí podľa ustanovení vyhlášky o tarifnej odmene (§ 22 ods. 1 vyhlášky č. 240/1990 Zb. a vyhlášky č. 163/2002 Z.z., obdobne § 18 ods. 1 vyhlášky č. 655/2004 Z.z.).

Podľa dovolacieho súdu v súlade s uvedenými zásadami niet dôvodu, aby štát uhrádzal poškodenému v tomto špecifickom prípade náhrady škody všetky náklady, ktoré vynaložil v trestnom konaní na svoju obhajobu. Obsah základného práva obvineného na právnu pomoc pri obhajobe v trestnom konaní spočívajúci v možnosti zvoliť si obhajcu, nemôže byť z hľadiska rozsahu nároku na náhradu škody proti štátu neobmedzený. Bolo by popretím základných predpokladov pre náhradu škody, aby štát hradil aj náklady spojené so zastúpením, ktoré boli poškodeným vynaložené bezúčelne. Treba preto uplatniť obmedzenie v tom zmysle, že pre účely náhrady škody sa musí jednať o náklady na obhajobu vynaložené účelne. Prijatý záver však žiadnym spôsobom neobmedzuje právo obvineného zvoliť si pre svoju obhajobu v trestnom konaní obhajcu, ale sa iba limituje právo poškodeného na náhradu účelne vynaložených nákladov v konaní. Túto požiadavku treba považovať za legitímnu, lebo niet dôvodu pre to, aby ktokoľvek hradil náklady na odstránenie vadného stavu (v tomto prípade zrušenie nezákonného rozhodnutia), ktoré neboli vynaložené dôvodne.

Účelnosť vynaložených nákladov na trovy obhajoby znamená aj to, že štát nie je povinný znášať náklady v podobe neprimerane dohodnutých zmluvných odmien medzi advokátom a poškodeným, ktoré

niekoľko násobne prevyšujú odmenu mimozmluvnú (tak je tomu aj v predmetnej veci). Východiskom, čo treba považovať za účelne vynaložené náklady na trovy obhajoby, môže byť už zmienené pravidlo, podľa ktorého pri určení nákladov konania, ktorých náhrada sa priznáva proti inej fyzickej či právnickej osobe, sa výška odmeny advokáta určí podľa ustanovení vyhlášky o tarifnej odmene. Podľa dovolacieho súdu niet dôvodu, aby sa toto pravidlo neuplatnilo aj pri určení rozsahu náhrady škody spočívajúcej v trovách obhajoby, ktorá náhrada sa priznáva proti štátu, keďže jeho použitím sa objektívne vyjadruje odmena za zastupovanie, ak zástupcom je advokát. Tarifná odmena advokáta za zastupovanie klienta v trestnom konaní sa totiž stanovuje podľa toho, či ide o obhajobu v trestnom konaní alebo o zastupovanie v konaní o priestupkoch, a podľa počtu úkonov právnej pomoci (služby) odstupňovaných podľa hornej hranice trestnej sadzby. Ide o kritériá, ktoré sú jasne určené, ktoré sú merateľné a predvídateľné. Určenie rozsahu náhrady škody podľa uvedených kritérií nepochybne prispieva aj k právnej istote účastníkov tohto právneho vzťahu. Pre účely náhrady škody treba preto za účelne vynaložené náklady poškodeným na zaplatenie odmeny advokátovi na obhajobu považovať náklady v rozsahu tarifnej odmeny.

V tejto súvislosti dovolací súd zdôrazňuje, že nijako nespochybňuje právo advokáta a jeho klienta dohodnúť v zmluve o poskytnutí právnych služieb zmluvnú odmenu, ktorá môže byť vyššia, než je tarifná odmena. Tu sa iba zohľadňuje, že štát nemusí úhradu zvýšených nákladov vynaložených poškodeným znášať.

Napokon treba poznamenať, že ani výška paušálnej odmeny nebola v zmysle vyhlášky č. 240/1990 Zb. neobmedzená, ale ju bolo možné určiť s prihliadnutím na predpokladanú vecnú a časovú náročnosť práce a na základnú sadzbu hodinovej odmeny (§ 8 ods. 2 citovanej vyhlášky).

So zreteľom na vyššie uvedené dovolací súd dospel k právnomu názoru, podľa ktorého pre účely náhrady škody spočívajúcej v nákladoch vynaložených poškodeným (obvineným) na obhajobu v trestnom konaní podľa zákona č. 58/1969 Zb., treba skutočnú škodu interpretovať v zmysle účelne vynaložených nákladov, za ktoré treba považovať náklady vo výške odmeny advokáta za zastupovanie klienta v trestnom konaní určenej podľa ustanovení zvláštného právneho predpisu o tarifnej odmene.

Na podporu tohto právneho názoru treba uviesť, že aj súčasné znenie zákona č. 514/2003 Z. z., ktorým bol zrušený zákon č. 58/1969 Zb. stanovuje, že náhrada škody zahŕňa aj náhradu účelne vynaložených trov konania vzniknutých poškodenému v konaní, v ktorom bolo vydané nezákonné rozhodnutie a že účelne vynaložené hotové výdavky a odmena za zastupovanie sa určia ako tarifná odmena advokáta.

Ak preto v preskúmvanej veci odvolací súd vyhovel žalobe a priznal žalobcovi náhradu škody v rozsahu podľa zmluvnej odmeny (paušálnej odmeny) dohodnutej medzi advokátom a jeho klientom, rozhodol nesprávne na základe nesprávneho právneho posúdenia veci. Žalovaná preto dôvodne namietala, že rozhodnutie odvolacieho súdu je postihnuté vadou uvedenou v § 241 ods. 2 písm. c/ O. s. p. Najvyšší súd Slovenskej republiky preto rozsudok odvolacieho súdu okrem výroku o zastavení konania zrušil a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 2 O. s. p.); právny názor dovolacieho súdu v tomto rozhodnutí vyslovený je pre odvolací súd záväzný (§ 243d ods. 1 O. s. p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného konania a tiež dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 veta tretia O. s. p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.